

- правоохоронній діяльності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Ч. 2. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2005. – С. 225- 227.
5. Ванлер М. Б. Проблемы совершенствования научно-технических средств и их применение в процессе доказывания по уголовным делам.: автореф. канд.юр.д. наук. – Москва, 1994. – С. 5.
  6. Нагорська О. Ф., Нагорський Ф. М. Легітимізація використання спеціальних технічних засобів під час здійснення заходів, які обмежують права людини // Спеціальна техніка у правоохоронній діяльності: Матеріали ІХ Міжпар. наук.-практ. конф. (Україна, Київ, 26- 27 листопада 2009 рік). – К. Київський нац. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 48- 50.

КОМІСАРЧУК Р. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент

ТАКТИКА ПРОФЗАХИСТУ ЯК ПІДСИСТЕМА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ

Ні в кого з учених-юристів і адвокатів немає ні найменших сумнівів у необхідності поглиблених досліджень теорії і практики професійного кримінального захисту. Адже, за ч.1 ст.2 КПК України завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень ; за п.13, ч.1 ст.7 КПК України зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відноситься забезпечення права на захист; за ч. 2 ст. 7 КПК України сторона обвинувачення зобов'язана використати усі передбачені законом можливості для дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого (прав на захист, на доступ до правосуддя, тасмично спілкування, невторчання у приватне життя) у разі здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого і т.п.

З позицій практичних це питання не викликає заперечення. Дискусія може йти про інше: чи складають означені проблеми предмет окремої наукової дисципліни, або, це частина предметної області однієї з традиційних наук криміналістичного циклу? В даний час, вважаємо, раціональним є вивчення теоретичних і прикладних проблем захисту від обвинувачення в кримінальному провадженні в рамках науки криміналістики. Мова йде про те, чи залишиться криміналістика наукою лише про розслідування злочинів, або, виступатиме, як наука про криміналістичну технологію їх дослідження, суб'єктами якої є професійні представники змагальних в кримінальному провадженні сторін. Вважаємо, що криміналістика є наука про кримінально-релевантні закономірності

злочинної діяльності, виникнення та існування інформації в результаті вчинення злочинів, її збір, дослідження, використання й оцінка, і, заснованих на пізнанні цих закономірностей засоби і методи інформаційно-пізнавальної діяльності прокурора, слідчого, спеціаліста, експерта і адвоката, кожним у відповідності зі своєю процесуальною функцією й повноваженнями. Так, дійсно це має криміналістики обвинувачення і захисту як самостійних наукових дисциплін. Але, оскільки наука криміналістика єдина, як єдині закономірності, що нею вивчаються, то, складається вона, за нашим розумінням, з двох підсистем. Перша з них вивчає дані закономірності — з метою оптимізації кримінального провадження, як процесуальної діяльності, здійснюваної професійними представниками сторони обвинувачення з метою викриття підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні злочину. Друга — оптимізацію діяльності з професійного захисту від кримінального обвинувачення. Але, теорії професійного захисту у кримінальних провадженнях, як самостійної наукової дисципліни, в даний час не існує. Тому дані проблеми можуть вивчатися лише в рамках науки криміналістики. Означене не виключає в подальшому можливості її виділення в окрему галузь наукових знань. Це звичайний шлях виникнення нових наук. В силу нормативно означених функцій, мети представників сторін обвинувачення і захисту вони завжди виявляються діаметрально протилежними. Тому, вишикає наступне запитання: чи виправдано в рамках однієї науки розробляти рекомендації, одні з яких покликані допомогти у викритті злочинця, інші — звільнити особу від відповідальності за вчинене, або, мінімізувати покарання?

В данному аспекті ми не вбачаємо якогось теоретичного протиріччя, оскільки сфера цих видів діяльності, об'єкт відповідних наукових пошуків — єдині, ними є кримінально-процесуальне дослідження злочинів. Подібне явище має місце і в інших науках. Так, фахівці, які вивчають кримінальне провадження, вивчають і діяльність по захисту від обвинувачення — залишаються криміналістами. Є кримінальне провадження, як діяльність по обвинуваченню, і, є діяльність з професійного захисту від нього. І якщо дані види діяльності, як показано вище, засновані на пізнанні одних і тих же закономірностей, то наука, що вивчає їх, як такі — єдина. Тому, наукові дисципліни, що їх вивчають не можна зводити до використання ними наукових положень інших наук. Підсистеми, іменовані умовно «криміналістикою захисту» та «криміналістикою обвинувачення», не можна зводити до використання положень криміналістики захисником і обвинувачем у суді — означені види діяльності активно здійснюються і на досудовому розслідуванні. Вивчення обох цих підсистем в «єдиній зв'язці» збагатить арсенал як кожної з них, так і криміналістику, як науку в цілому.

На нашу думку, розгляд предметної галузі криміналістики, як системи, що складається з двох, на перший погляд, протилежних підсистем

(кримінального провадження та захисту від обвинувачення) — позитивно. А кримінальне обвинувачення гносеологічно і процесуально невіддільне від захисту від нього — це дві сторони одного об'єкта. Зрозуміло, що захисник, помітивши істотне упущення слідчого, може одразу заявити відповідне клопотання, не очікуючи моменту, коли помилка стане незворотною для слідства. Але, у подібних ситуаціях, слідчі досить часто, замість об'єктивності аналізу причини її виникнення й спроби оцінити значимість її для розслідування обирають принципово інший шлях: «механічно» її усувають, або, створюють додаткову «доказову» базу, що знівджує надалі значення «помилки», що в умовах досудового розслідування зробити досить не складно.

Вважаємо, що будь-яка наукова дисципліна, що вивчає взаємодію і протидію людей, неминуче змушена досліджувати їх стосовно діяльності всіх взаємодіючих і протидіючих одна одній суб'єктів (сторін) з метою оптимізації такої діяльності, враховуючи при цьому і типові помилки, яких припускаються учасники цієї діяльності. Зауважимо в зв'язку з цим, протилежності не суперечать, а доповнюють одна одну.

Таким чином, тактика профзахисту в кримінальному провадженні — це підсистема криміналістичної тактики, що складається із системи розроблених на основі наукових положень криміналістичної тактики відповідних засобів допустимого і раціонального збору, подання, дослідження і використання стороною захисту, адвокатом (який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, до якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування, а також особи, стосовно яких передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі) доказової інформації з метою спростування обвинувачення, виявлення обставин, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, чи пом'якшують їх відповідальність.

ДИНТУ В. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук

КІБЕРПРОСТІР ЯК ОБСТАНОВКА ЗЛОЧИНУ

Розвиток комп'ютерних технологій впливає на появу нових форм взаємодії між членами суспільства. З'являється простір, у якому людина отримує доступ до безмежних інформаційних потоків, тим самим розширюючи можливість вчинення нових форм та видів злочинів, як